

УДК 336.13.051(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/5-84-11>

Даценко Г. В.

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

ПЛАНУВАННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ПЕРЕВІРКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Стаття присвячена висвітленню питань планування аудиторської перевірки в забезпеченні ефективного розвитку промислових підприємств. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчення проблемних аспектів та вимог до організації планування перевірки, що є підґрунтям для контролю якості внутрішнього аудиту. Досліджено етапність складання плану аудиторської перевірки у забезпеченні ефективного розвитку підприємства. Акцентовано увагу на розгляді програми аудиторської перевірки, що є продовженням плану перевірки підприємства та фактично його деталізацією. Доведено, що програма аудиторської перевірки підприємства дає змогу внутрішньому аудиту здійснити перевірку на високому рівні та провадити контроль керівником служби внутрішнього аудиту за сумлінним виконанням обов'язків зі здійснення перевірок його підлеглими.

Ключові слова: аудиторська перевірка, внутрішній аудит, програма, план, аудитор, підприємство.

Постановка проблеми. Забезпечення ефективного розвитку будь-якого промислового підприємства значною мірою залежить від якісного планування аудиторської перевірки. Складання плану є початковим етапом проведення аудиторської перевірки, у процесі якої встановлюються обсяги і терміни аудиту, розробляється програма перевірки, в якій відображено види та послідовність дій аудитора. Отже, актуальним є планування аудиторської перевірки в забезпеченні ефективного розвитку підприємства та підвищенні його конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з організацією та проведенням внутрішнього аудиту, в тому числі в частині планування аудиторської перевірки, активно досліджують у наукових працях такі вчені, як Н.С. Барабаш, І.Д. Ватуля, З.В. Гуцайлюк, Н.А. Канцдал, В.В. Маліков, С.В. Мних, Л.В. Нападовська, М.О. Никонович, О.Г. Пономаренко, К.О. Утенкова та інші. Результати їхніх досліджень мають велике значення для розвитку теоретико-методологічних та науково-практичних аспектів внутрішнього аудиту.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Зважаючи на вагомий доробок науковців, все ж є ціла низка невирішених проблем, зокрема у сфері дослідження проблем планування аудиторської перевірки промислових підприємств, що потребує подальшого розроблення у зв'язку з постійним розвитком аудиторської діяльності.

Мета статті. Головною метою статті є дослідження питань планування аудиторської перевірки у забезпеченні ефективного розвитку промислових підприємств.

Виклад основного матеріалу. Організація та проведення внутрішнього аудиту є дієвим інструментом, який визначає подальший розвиток промислового підприємства. Серед проблемних аспектів у середовищі внутрішнього аудиту доцільно визначити такі, як [1]:

- недостатнє нормативно-правове забезпечення та неефективність чинної законодавчої бази;
- недостатня кількість або повна відсутність типових форм документів із внутрішнього аудиту;
- недостатня кількість кваліфікованих фахівців із внутрішнього аудиту та брак досвіду аудиторської діяльності;
- недостатнє інформаційне забезпечення та ступінь автоматизації процесу внутрішнього аудиту;

- недостатня кількість методичних, організаційних та методологічних розробок або повна їх відсутність.

Процес планування аудиторської перевірки передбачає дотримання таких принципів: комплексності (забезпечення взаємозв'язку всіх стадій роботи, від попереднього планування до складання плану та програми аудиту); безперервності (забезпечення взаємозв'язку стратегічного і тактичного планування аудиту); оптимальності (розроблення декількох варіантів плану і подальший вибір найбільш оптимального); мобілізації (застосування реальних і найбільш ефективних форм із використанням часу спеціалістів) [2, с. 67].

Крім того, планування аудиторської перевірки передбачає формування робочої документації з аудиту, наявність якої, з одного боку, забезпечує у разі необхідності захист аудитора щодо сумлінного виконання своїх обов'язків, а з іншого – документування процедур аудиторської перевірки є потужним підґрунтям для контролю якості внутрішнього аудиту.

У процесі дослідження питання планування аудиторської перевірки у забезпеченні ефективного розвитку підприємства передбачає визначення окремих вимог щодо його організації, а саме [3–6]:

- забезпечення перевірки у мінімальних обсягах інформаційними матеріалами, що об'єктивно відображають стан справ, із метою забезпечення зручної роботи як служби внутрішнього аудиту, так і працівників підрозділу, який перевіряється;
- організація перевірок відповідно до принципів організації внутрішнього аудиту, які забезпечать правильність та послідовність проведеної перевірки;
- здійснення внутрішньоаудиторських перевірок відповідно до річного плану аудиторських перевірок та завдань керівника із забезпечення законності дій внутрішніх аудиторів. Виходячи з того, що основним користувачем результатів діяльності системи внутрішнього аудиту є управлінський персонал, цілком логічно, що його робота покликана виконувати завдання управлінського персоналу з дотриманням нормативно-правових актів України та внутрішніх розпорядчих документів;
- забезпечення працівників системи внутрішнього аудиту чинними нормативними документами (в т.ч. довідковою літературою з предмета дослідження) для налагодження ефективної роботи служби внутрішнього аудиту;

– забезпечення правдивою інформацією, необхідною для проведення перевірки. В межах підприємства необхідно видати розпорядчий документ, який визначатиме відповідальність керівника структурного підрозділу, який підлягає перевірці, про надання недостовірної інформації щодо об'єкта перевірки;

– безпека комерційної таємниці підприємства шляхом притягнення внутрішнього аудитора до відповідальності у разі розголошення комерційної таємниці.

Отже, виходячи із проведених досліджень, підготовка до планування аудиторської перевірки на підприємстві є частиною складного за змістом напрямку проведення внутрішнього аудиту.

Керівник служби внутрішнього аудиту особливу увагу має приділяти додатковому розгляду питань поточного або короткострокового планування аудиторської перевірки, що передбачає розроблення стратегічного довгострокового плану аудиторських завдань. Довгостроковий план має забезпечити проведення аудиторських робіт у всіх підрозділах і напрямках ведення господарської діяльності підприємства. У разі, якщо рівень ризику є високим, встановлюється необхідність проведення аудиторських перевірок раз на рік або навіть частіше. В інших підрозділах або напрямках ведення господарської діяльності буде досить проводити аудиторську перевірку один раз на два-три роки.

За умов відсутності довгострокового плану є ризик, що певні напрями діяльності підприємства залишаться не охопленими аудиторськими перевірками. Це пояснюється відсутністю зафіксованих умов для цих напрямів, що зумовлює потребу у проведенні поточних аудиторських завдань.

Крім того, стратегічний план аудиторської перевірки має містити майбутні завдання та цілі відповідно до стратегічного плану розвитку підприємства. Керівнику служби внутрішнього аудиту необхідно заздалегідь передбачати зміни потреб у ресурсах, які є важливими для реалізації майбутніх завдань та ініціатив.

Підготовка до планування аудиторської перевірки на підприємстві полягає у вивченні діяльності конкретного підрозділу, в результаті чого внутрішньому аудиту необхідно виявити ті ділянки, на яких можливі зловживання та порушення. Результат дослідження проблемних ділянок діяльності певного підрозділу буде основою для оцінки аудиторського ризику та причиною поглибленого їх дослідження.

Під час оцінки ризику внутрішньому аудиту слід враховувати суттєвість окремих операцій, які здійснюються певним підрозділом та впливають на діяльність підприємства загалом.

Слід зазначити, що рівень суттєвості впливає на витрати проведення внутрішнього аудиту окремого підрозділу, трудових та матеріальних ресурсів: чим він вищий, тим більше затрат буде понесено на внутрішній аудит підприємства. У зв'язку з тим, що під час аудиторської перевірки застосовується вибірко-вий метод дослідження, аудитор знову ж таки стикається з таким поняттям, як ризик [6, с. 123].

Наступний етап планування аудиторської перевірки складається із двох напрямів: розроблення та затвердження плану перевірки, який полягає в описі характеру та обсягу запланованих до виконання у процесі перевірки робіт; розроблення і затвердження програми аудиторської перевірки підприємства (табл. 1), яка вважається розширеним продовженням плану аудиторської перевірки підприємства.

Варто пам'ятати, що план аудиторської перевірки підприємства не може бути стандартизований в межах одного підприємства або підрозділу, оскільки перед внутрішніми аудитором кожного разу ставляться нові завдання, спрямовані на здійснення різних за складністю та характером перевірок. Продовженням плану перевірки є програма аудиторської перевірки підприємства, яка фактично є його деталізацією.

Програма аудиторської перевірки підприємства, з одного боку, дає змогу внутрішньому аудитору здійснити перевірку на високому рівні, а з іншого боку, керівнику служби внутрішнього аудиту – стежити за сумлінним виконанням обов'язків зі здійснення перевірок його підлеглими.

Розроблення і затвердження програми аудиторської перевірки підприємства передбачає формування переліку аудиторських процедур, які плануються застосувати під час здійснення перевірки, а також обсягів, термінів, підрозділу, який планується перевірити.

Перед внутрішніми аудитором кожного разу формуються нові завдання, спрямовані на здійснення різних за складністю та характером перевірок виконавців конкретних процедур.

У програмі аудиторської перевірки загалом прийнято визначати такі питання, як: напрям аудиторської перевірки; цілі аудиторської перевірки; підстава для проведення аудиторської перевірки; об'єкт аудиторської перевірки; період, що охоплюється аудиторською перевіркою; термін проведення аудиторської перевірки; початкові обмеження щодо проведення аудиторської перевірки (часові, географічні та інші); питання, що підлягають дослідженню з урахуванням оцінки ризиків (операції, ділянки бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю підприємства тощо); обсяг аудиторських прийомів та процедур за кожним фактором ризику; послідовність і терміни виконання робіт; склад аудиторської групи; планові трудові витрати [7].

Слід зазначити, що програма аудиторської перевірки підприємства може дещо змінюватись у процесі здійснення перевірки, оскільки навіть за найдетальнішого планування досить важко передбачити абсолютно всі необхідні для здійснення процедури.

Під час складання плану аудиторської перевірки на підприємстві слід визначити обсяг процедур, оскільки від їх набору залежатиме тривалість перевірки внутрішніми аудитором: без урахування цього фактору перевірка може продовжуватися невизначений термін, а інформація, отримана в результаті її здійснення, буде неактуальною.

Отже, попереднє планування надає можливість внутрішньому аудитору здійснити аудиторську перевірку на високому рівні, надати керівнику оперативну інформацію щодо діяльності підрозділу та розробити пропозиції удосконалення його діяльності. Слід зазначити, що зміни в план та програму аудиторської перевірки можуть вноситися в процесі здійснення перевірки. Така ситуація пояснюється тим, що під час перевірки можуть виникати питання щодо об'єктів, які не передбачені планом та програмою аудиторської перевірки підприємства, але їх необхідно дослідити, оскільки вони пов'язані з основним об'єктом перевірки [8, с. 124].

Слід зазначити, що у разі відсутності хоча б одного з етапів план аудиторської перевірки не матиме свого змістовного наповнення, про що свідчать назви етапів складання плану внутрішнього аудиту.

Враховуючи весь процес планування аудиторської перевірки у забезпеченні ефективного

Рис. 1. Етапність складання плану аудиторської перевірки у забезпеченні ефективного розвитку підприємства

Джерело: авторська розробка

розвитку підприємства, вважаємо за необхідне звернути особливу увагу на розроблення і затвердження плану перевірки, оскільки в ньому визначається особа, відповідальна за складання плану, з огляду на документування всіх процедур, які передбачається виконати в процесі здійснення

перевірки. Враховуючи те, що програма аудиторської перевірки є розширеним продовженням плану внутрішнього аудиту підприємства, цілком правильно, що її повинні складати члени аудиторської групи, призначені для перевірки, які, маючи перед собою конкретне завдання, врахову-

ватимуть усі суттєві аспекти для здійснення перевірки та одержання максимального ефекту від її здійснення за короткий проміжок часу.

Особливу увагу під час планування аудиторської перевірки варто звернути на вирішення таких питань, як: формування та застосування керівництвом заходів для ефективного функціонування внутрішнього аудиту; ступінь додержання наказів і розпоряджень керівництва, а також інші аспекти діяльності підприємства, які необхідні для виконання аудиторської перевірки.

Висновки і пропозиції. Відповідно до отриманих результатів, планування аудиторської перевірки є важливим етапом внутрішнього аудиту,

організованого в інтересах керівництва підприємства з метою забезпечення ефективного його розвитку. Планування аудиторської перевірки дає змогу зосередити увагу аудиторів на «слабких місцях» об'єктів перевірки, що сприяє продуктивному використанню наявних ресурсів та підвищує цінність внутрішнього аудиту для підприємства.

Пошук нових методів роботи, використання сучасних технологій, інформаційного забезпечення, здатних здійснювати швидке виправлення помилок у діяльності та підвищенні конкурентоспроможності підприємства, мають стати тими перевагами, які сформують внутрішній аудит як ефективний інструмент управління підприємством.

Список використаних джерел:

1. Маліков В.В. Внутрішній аудит: аналіз проблематики та організація на підприємстві. *Проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 147–152.
2. Ватуля І.Д., Канцедал Н.А., Пономаренко О.Г. Аудит. Практикум навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 304 с.
3. Каменська Т.О. Внутрішній аудит. Сучасний погляд : монографія. Київ : Інформ.-аналіт. агентство, 2010. 499 с.
4. Утенкова К.О. Внутрішній аудит в аграрних підприємствах : проблеми і перспективи розвитку. *Облік і фінанси АПК : науково-виробничий журнал*. 2010. № 2. С. 101–103.
5. Державний фінансовий аудит: методологія і організація : монографія / М.О. Никонович та ін.; за ред. Є.В. Мниха. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. 319 с.
6. Гуцайлук З.В. Облік і контроль у ринковій економіці: елементи концепції : монографія. Тернопіль : Крок, 2013. 176 с.
7. Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту : Наказ Міністерства фінансів України від 04.10.2011 року № 1247. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1219-11> (дата звернення: 04.11.2020).
8. Нападівська Л.В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці : монографія. Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2000. 224 с.

References:

1. Malikov V.V. (2015). Vnutrishnij auydt: analiz problematyky ta orghanizacija na pidpryjemstvi [Internal audit: analysis of issues and organization at the enterprise]. *Problemy ekonomiky*, no. 2, pp. 147–152.
2. Vatulja I.D., Kancedal N.A., Ponomarenko O.Gh. (2007). *Auydt. Praktykum* [Audit. Workshop]. Kyiv: Centr uchbovohoji literatury. (in Ukrainian)
3. Kamensjka T.O. (2010). Vnutrishnij auydt. Suchasnyj pohljad [Internal audit. Modern look]. Kyiv: Inform.-analit. aghentstvo. (in Ukrainian)
4. Utenkova K.O. (2010). Vnutrishnij auydt v aghrarnykh pidpryjemstvakh : problemy i perspektyvy rozvytku [Internal audit in agricultural enterprises: problems and prospects for development]. *Oblik i finansy APK : naukovo-vyrobnychyj zhurnal*, no. 2, pp. 101–103.
5. Je.V. Mnykh (2009). *Derzhavnyj finansovyj auydt: metodologhija i orghanizacija* [Public financial audit: methodology and organization]. Kyiv: Kyiv. nac. torgh.-ekon. un-t. (in Ukrainian)
6. Ghucajljuk Z.V. (2013). *Oblik i kontrolj u rynkovij ekonomici : elementy koncepciji* [Accounting and control in a market economy: concept elements]. Ternopilj: Krok. (in Ukrainian)
7. Pro zatverdzhennja Standartiv vnutrishnjogho auydytu [On approval of Internal Auditing Standards]: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 04.10.2011 roku no. 1247. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1219-11> (accessed 04 November 2020).
8. Napadovsjka L.V. (2000). *Vnutrishnjoghospodarskij kontrolj v rynkovij ekonomici* [Internal control in a market economy]. Dnipropetrovsk: Nauka i osvita. (in Ukrainian)

Даценко А. В.

Винницький торгово-економічний інститут
Київського національного торгово-економічного університета

ПЛАНИРОВАНИЕ АУДИТОРСКОЙ ПРОВЕРКИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ЭФФЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Резюме

Статья посвящена освещению вопросов планирования аудиторской проверки в обеспечении эффективного развития промышленных предприятий. Актуальность исследования обусловлена необходимостью изучения проблемных аспектов и требований к организации планирования проверки, что является основой для контроля качества внутреннего аудита. Исследована этапность составления плана аудиторской проверки в обеспечении эффективного развития предприятия. Акцентировано внимание на рассмотрении программы аудиторской проверки, что является продолжением плана проверки предприятия и фактически его детализацией. Доказано, что программа аудиторской проверки предприятия позволяет внутреннему аудитору провести проверку на высоком уровне и проводить контроль руководителем службы внутреннего аудита за добросовестным выполнением обязанностей по осуществлению проверок его подчиненными.

Ключевые слова: аудиторская проверка, внутренний аудит, программа, план, аудитор, предприятие.

Datsenko Hanna

Vinnytsia Trade and Economics Institute
Kyiv National Trade and Economic University

PLANNING OF AUDIT IN ENSURING EFFECTIVE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

Summary

The article is devoted to the issues of audit planning in ensuring the effective development of industrial enterprises. The relevance of the study is due to the need to study the problematic aspects and requirements for the organization of audit planning, which is the basis for quality control of internal audit. Certain requirements for the organization of audit planning in ensuring the effective development of the enterprise are identified. The stages of drawing up an audit plan in ensuring the effective development of the enterprise are studied. It is proved that the result of the study of problem areas of a particular unit is the basis for assessing audit risk and the reason for their in-depth study. It is established that the audit plan of an enterprise cannot be standardized within one enterprise or division, as internal auditors are each time given new tasks aimed at carrying out audits of different complexity and nature. Emphasis is placed on considering the audit program, which is a continuation of the audit plan of the enterprise and in fact its detailing. It has been proven that the audit program of the enterprise allows the internal auditor to perform a high-level audit and to control the head of the internal audit service over the conscientious performance of duties of its subordinates. It is proved that special attention during the planning of the audit should be paid to the solution of such issues as the formation and application of management measures for the effective functioning of internal audit; the degree of compliance with the orders and instructions of management, as well as other aspects of the enterprise that are necessary to perform the audit. According to the obtained results, the planning of the audit is an important stage of the internal audit, organized in the interests of the enterprise's management in order to ensure its effective development. Audit planning allows auditors to focus on the "vulnerabilities" of audit objects, which promotes productive use available resources and increases the value of internal audit for the enterprise. The search for new methods of work, the use of modern technologies, information support, able to quickly correct errors in the activities and increase the competitiveness of the enterprise, should be the advantages that will form the internal audit as an effective tool for enterprise management.

Keywords: audit, internal audit, program, plan, auditor, enterprise.
